

A számlázás az új Ptk.-ban

A számlázást törvényi szinten elsősorban adó- és számviteli normák szabályozzák. A számlázás azonban a polgári jog hatályos, illetőleg a közeljövőben hatályba lépő új szabályaiban is szerepet kap. A számlázás jogágankénti eltérő megítélésének bemutatása, az elhatárolási problémák és a számlázást gyakran érintő közvélekedések – és ez esetben szándékosan nem köztudomású tényeket említek – valóság tartalmának tisztázása érdekében, az alábbiakban ezen bizonylat típus főbb jellemzőinek, jogágankénti párhuzamos, bemutatására vállalkozom.

I. Számla fogalma és főbb jellemzői az áfában és a számvitelben

A bemutatás során elsőbbséget élvez az adó- és számviteli szabályok ismertetése, hiszen ezen közjogi normák részletesebben szabályozzák a számlát, mint bizonylattípust a magánjogi szabályoknál.

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Sztv.) 166. § (1) *Számviteli bizonylat minden olyan a gazdálkodó által kiállított, készített, illetve a gazdálkodóval üzleti vagy egyéb kapcsolatban álló természetes személy vagy más gazdálkodó által kiállított, készített okmány (számla, szerződés, megállapodás, kimutatás, hitelintézeti bizonylat, bankkivonat, jogszabályi rendelkezés, egyéb ilyennek minősíthető irat) – függetlenül annak nyomdai vagy egyéb előállítási módjától –, amely a gazdasági esemény számviteli elszámolását (nyilvántartását) támasztja alá.*

Az idézett jogszabály alapján rögzíthető, hogy az Sztv. számviteli bizonylat alatt elsősorban a számlát érti. A számla fogalmát külön nem határozza meg, de a könyvelést közvetlenül alátámasztó bizonylat – alábbiakban részletezett – adattartalmának felsorolásán keresztül a számla számviteli fogalma hézagmentesen megállapítható, mivel a számla a számvitelben az a bizonylat, amelyet az Sztv. 165. § (1) bekezdésének megfelelően az Sztv. 167. § (1) bekezdésében felsorolt adattartalommal ellátva állítanak ki.

Az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: Áfa. tv.) X. Számlázás című fejezetében két, az áfa szempontjából releváns alapbizonylati formát különböztet meg. Az egyik a számla, a másik a nyugta.

Az Áfa. tv. 168. § (1) Számla: minden olyan okirat, amely megfelel az e fejezetben [Áfa. tv. X. fejezet] meghatározott feltételeknek.

Az Áfa. tv. számlán belül három különböző csoportot különböztet meg;

- számla,
- számlával egy tekintett alá eső okirat,
- nem belföldi adóalany esetében azon okirat, amely megfelel a 2006/112/EK tanácsi irányelv (Héa.) számúra vonatkozó szabályainak.

A nyugta definíció szerinti meghatározását az Áfa. tv.

külön nem ismerteti. Így a gazdasági események azon köre esetében áll fenn nyugtakibocsátási kötelezettség, amely megtörténte esetében számla kiállítása nem szükséges, de nem tartozik – az Áfa. tv. által tételesen ismertetett – számla kiállítás alóli mentesülési körébe, és nem az Áfa. tv. 85. § (1), vagy 86. § (1) bekezdése alapján adómentes a gazdasági esemény.

Erdemes megemlíteni, hogy a számlázás általános forgalmi adó rendszerén való rendezése meglehetősen nagy múltra tekint vissza, ugyanis az általános forgalmi adóról szóló 1987. évi V. törvény, az 1989. évi XL. törvény, az 1992. évi LXXIV. törvény, valamint a hivatkozott, jelenleg hatályos Áfa. tv. egyaránt tartalmaz számlára vonatkozó részletszabályokat.

A hivatkozott fejezet a számla fajtáit, valamint a nyugtát, a számla egyes fajtáinak és a nyugtának az adattartalmát, a kibocsátási kötelezettség és kibocsátás alóli mentesülés eseteit, illetőleg egyéb jellemzőit (pl.: megjelenési forma) részletesen szabályozza. Az Áfa. tv. szerinti nyugta, mint bizonylati forma ugyanakkor, hangsúlyosan nem egyezik meg a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) által használt nyugta fogalmával. Ez utóbbi (nyugta) fogalmát ugyanis a Ptk. 284. §-a a teljesítés szabályaihoz és a Ptk. 302. § c) pontja szerinti a jogosulti késedelemhez kapcsolódó bizonylattípusként említi.

Az Áfa. tv. a számla, az Sztv. a könyvviteli elszámolást közvetlenül alátámasztó bizonylat, és ez által a számla adattartalmát taxatív módon sorolja fel.

Így Áfa. tv. 169. §-a szerint kötelező, az Sztv. szerint viszont nem kell feltüntetni a számlán;

- a számla szerinti gazdasági eseménnyel érintett mindkét fél adószámát;
- a számla szerinti termék beszerzőjének, szolgáltatás igénybevevője nevét és címét;
- az áthárított adót, ha azt törvény nem zárja eleve ki;

Az Áfa. tv. ezentúl az adómentesség, a különleges adózási formák nevesített, egyedi sajátosságainak, és egyéb speciális adókötelezettségre utaló kifejezések számlán való feltüntetését írja elő, amelyeket értelemszerűen nem minden esetben, hanem csak az adómentes gazdasági esemény, illetőleg valamely különleges adózási mód Áfa. tv.-ben meghatározott feltételeinek fennállása esetén kell a számlára felvezetni.

Ettől eltérően az Sztv. 167. §-a szerint kötelező, az Áfa. tv. szerint viszont nem kell feltüntetni a számlán;

- a bizonylat megnevezését (jelen esetben számla);
- a gazdasági műveletet elrendelő, az utalványozó, a végrehajtást igazoló aláírását,
- egyes könyvelési módozatra utaló különleges adatokat.

Ugyanakkor mindkét törvény kötelezővé teszi;

- a számla sorszámának;
- a számla kiállító (értékesítő, szolgáltatásnyújtó) megjelölésének (név, cím);
- kiállítás időpontjának;

– gazdasági esemény megjelölésének / termék szolgáltatás megnevezése, mennyisége;

– a gazdasági esemény értékbeli adatainak / az áfa alapjának, adó nélküli egységárának, esetleges árengedményének, adó mértékének feltüntetését.

Az Áfa. tv. 178. § (1) bekezdése és az Sztv. 167. § (2) bekezdése ugyanakkor *expressis verbis* lehetővé teszi azt is, hogy a számlára és egyszerűsített számlára vonatkozóan más jogszabály további követelményeket is megállapítson. Gyakorlati tapasztalataim alapján kijelenthető, hogy a számlára vonatkozó adóhatósági ellenőrzések az Áfa. tv., illetve az Áfa. tv. számlázási szabályait kiegészítő 24/1995. (XI. 22.) PM rendelet alapján zajlanak, csekély jelentőséget tulajdonítva az Sztv. vonatkozó rendelkezéseinek.

A számla fogalmát az adó- és számviteli jogszabályok tehát az adattartalman keresztül határozzák meg. Az adattartalom kögensen, kivételt nem ismerően kerül meghatározásra. Az adattartalom egyetlen elemének hibás feltüntetése, vagy fel nem tüntetése – viszonylag szűk körben biztosított javítása lehetőségeket leszámítva – általában a számla érvénytelenségét vonja maga után.

A fentiek alapján kijelenthető az is, hogy a számla adattartalma és ebből következően a számla fogalma az Áfa. és Sztv.-ben nincs tökéletes összhangban egymással. Ez ugyan nem okozza azt, hogy két egymástól lényeges jellemzőiben eltérő adó- és számviteli fogalmak szerinti számla létezik, de az mindenesetre figyelemre méltó, hogy a jogalkotó nem látja szükségesnek a szabályozás egységesítését.

Az áfában és a számvitelben számla legfőbb szerepe azonos, hitelesen – a valóságnak megfelelően –, a jogszabályokban meghatározott módon kibocsátva, okirati formában igazoljon egy lezajlott gazdasági eseményt. Bizonyítékul szolgáljon értékkel bíró termékek, illetve szolgáltatások mozgásával kapcsolatosan. Mind a szabályszerű számlához, mind a szabályoknak meg nem felelő számlához számos jogkövetkezmény fűződik, melyek azonban nem tekinthetők polgári jogi joghatások szempontjából relevánsnak. Ezen joghatások példálózva (exemplifikatívan); az Áfa. tv. 119. §–122. § szerinti adólevonási jog, a számviteli nyilvántartásba való bejegyzés (könyvelés) és ebből következően mérleg, Sztv. 165. § (2) bekezdése szerinti beszámoló összeállítás joga, illetőleg ezek elmaradása esetén az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény VIII. fejezete adó- és/vagy mulasztási bírság kiszabása, mint joghátrány.

A számla központi szerepét erősíti az a tény, hogy a számla az adó- és számvitel fogalmi rendszerén belül más bizonylattal, vagy akár irattal nem pótolható. Gazdasági esemény megtörténtét számlán kívül más bizonylattal csak és kizárólag törvény által meghatározott esetben lehet igazolni.

A számla közjogi törvényekben elfoglalt kiemelt és egyedülálló szerepét a bírósági gyakorlat is magáévá tette. A legfőbb bírósági szervezet (Legfelsőbb Bíróság, majd 2012. január 1. napjától Kúria) következetes gya-

korlata (pl.: LB Kfv. I. 35.005/2010 számú, illetőleg az LB Kfv. 35.270.2004/5 számú ítéletei) szerint ugyanis a számlát – a szabad bizonyítási rendszer ellenére – más bizonyítási eszközzel, különösen tanúvallomással pótolni, helyettesíteni nem lehet.

II. Számla a hatályos polgári jogban és a bírósági gyakorlatban

1. A számla helye a jogosulti késedelem szabályain belül

A szerződéses jogviszony minden esetben a résztvevő felek közreműködését igényli. Amennyiben a részes felek valamelyike a jogviszony megvalósításában való közreműködést a jogszabályokban, vagy a felek között hatályos megállapodásban foglaltaktól eltérően teljesíti, vagy nem teljesíti, felmerülhet a szerződésszegés esete. A hatályos Ptk. 298–313. §-ai tartalmazzák a szerződésszegések típusait, amelyek a következők; a kötelezett késedelme, a jogosult késedelme, a hibás teljesítés, a teljesítés lehetlenné válása (mely nem minden esetben jelent szerződésszegést, így rendszertanilag helytelen a hatályos Ptk.-ban való elhelyezése), a teljesítés megtagadása.

Az említett szerződésszegés típusok közül a jogosult késedelme abban az esetben áll fenn, ha a jogviszonyban részes jogosult a kötelezett teljesítéséhez kapcsolódóan a Ptk. 302. §-ban foglalt módon mulaszt. Ezt legegyszerűbben Osváth Gyula szavaival lehet megfogalmazni, mely szerint; *a teljesítés sokszor a hitelező közreműködését kívánja meg; ha ezt megtagadja, hitelezőkésedelembe esik.* (Osváth Gyula: Kötelmi jog, I. kötet, saját kiadás. 1930. 133. o.)

Az imént hivatkozott § a jogosulti késedelmek három fajtáját különbözteti meg, számlázás szempontjából a Ptk. 302. § b) pont bír jelentőséggel, amely szerint, *a jogosult késedelembe esik, ha elmulasztja azokat az intézkedéseket vagy nyilatkozatokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a kötelezett megfelelően teljesíteni tudjon.*

A számlázást a fentiek alapján kell a kötelezett megfelelő teljesítéséhez szükséges jogosulti intézkedésnek tekintenünk, amelynek elmaradása olyan mulasztásnak minősül, amely a teljesítés (solutio) akadályát jelenti. A Ptk. itt ugyan nem, de más esetben használja a számla kifejezést, hiszen a 301/A. § (3) bekezdésben a gazdálkodó szervezetek közötti fizetési késedelem esetén a késedelmi kamat fizetési kötelezettséget a számla átvételét követő 30. nap leteltétől vélelmezi.

Érdeemes megjegyezni, hogy a számlaadás – a számla belső logikájából, és a Ptk. 301/A. § szerinti szabályból következően – kizárólag olyan visszterhes ügyletek során merülhet fel, amelyekben az egyik fél pénzszolgáltatás nyújtására köteles. Így a továbbiakban köztudomású tényként kezelhetjük, hogy a számla elmaradása jogosulti késedelmet csak és kizárólag ellenérték (pénzszolgáltatás) fejében végbemenő gazdasági eseményekhez kapcsolódóan eredményezhet.

2. A szerződési szabadság és a bírósági gyakorlat érvényesülése a számlázás tekintetében

A hatályos polgári jogszabályok számlázásra vonatkozó kifejezett (*expressis verbis*) rendelkezéseket nem tartalmaznak, ugyanakkor a felek a szerződési szabadság elvéből és a kötelmi jog diszpozitív rendelkezéseiből fakadóan egymás között megegyezhetnek a számlázás feltételeiben.

Ptk. 200. § (1) A szerződés tartalmát a felek szabadon állapíthatják meg. A szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja.

A számlázással kapcsolatosan a szerződésben (*contractus*) rögzített feltételek a *pacta sunt servanda* elvéből következően kötelezőek, tehát amennyiben a felek megállapodásuk részévé tették a számlázást és ez mégis elmarad, az kiváltja a jogosult késedelmét. A számlázással kapcsolatosan azonban nemcsak a felek megegyezése lehet iránymutató, ugyanis a bírósági gyakorlat – egyéb feltételek fennállása esetén (lásd később) – következetesen olyan intézkedés elmulasztásának tartja a számla elmaradását, amely jogosulti késedelemnek minősül. A bírósági gyakorlat ugyanakkor csak másodlagos szereppel bírhat, vagyis csak abban az esetben, illetőleg abban a körben bírhat jelentőséggel, amelyre a felek megállapodása nem terjed ki.

A fentiekből következik, hogy amennyiben a felek az egymás közötti számlázás szabályait nem rögzítették, illetőleg nem teljes körűen és köztük vita merül fel e tekintetben, a bíróság gyakorlatára, egyedi meglátására támaszkodva döntheti el, hogy a számla elmaradása valójában olyan jogosulti intézkedés elmulasztásának minősül, vagy sem, amely a kötelezett teljesítésének akadályát jelenti. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a bírósági gyakorlat, ha a felek erre vonatkozó kifejezett rendelkezése hiányzik, nem minden esetben – objektív alapon – tekinti a számla elmaradását, késedelmet (*mora*) előidéző jogosulti mulasztásnak, hiszen a számlához fűződő joghatások más bizonylattal kiválthatók (lásd később „a számla, mint alternatív bizonylat” fejezetben).

A felek számlázás tárgyában való előzetes megállapodása mellett érvként említem, hogy a gazdasági körülmények, a visszterhes jogügyletek sajátosságai, valamint az adó- és számviteli, illetőleg egyéb jogszabályi rendelkezések (pl.: a közbeszerzésekről szóló 2011. évi CVIII. törvény 130. §, mely szerint csak az adó- és számviteli szabályoknak megfelelően kiállított bizonylat minősül joghatás kiváltására alkalmas bizonylatnak) megkerülhetlenné tették a számlázást. Emiatt érdemes a számlázás feltételeit is a szerződésben pontosan meghatározva rögzíteni. Így különösen; a kiállítás időpontját (pl.: teljesítés igazolás kiállítását követő 3. nap), jogosulthoz való eljuttatásának körülményeit (pl.: postán ajánlott/tértivevényes küldeményként, személyesen átadva), fizetés esedékességét (pl.: számlakiállítást követő 30. nap), számlakiállítás elmaradásának esetére, a szerződéstől való szankciós jellegű elállást, vagy felmondást (pl.: ha a számla szerinti ellenérték az esedékességet követő 15. napon sincs kiegyenlítve).

Napjaink szerződéses gyakorlatára gondolva – amelyet egyébként az adó- és számviteli szabályoknak való megfelelési kényszer nagyban befolyásol – nyugodtan kijelenthető, hogy többnyire a számlázás, és az az alapján történő teljesítés feltételei rögzítésre kerülnek a felek közötti megállapodásokban. Amennyiben erre sor kerül és a felek szerződésükbe foglalták a számlázás szabályait, a számlázás elmaradása, vagy akár csak a szerződésben foglaltaktól való eltérése objektív módon, további szempontok vizsgálata nélkül eredményezheti a jogosult késedelmét.

A bírósági gyakorlat – ahogy az az alábbiakban látható – a szerződési szabadságot kiterjesztően, széleskörűen értelmezi a számlázással kapcsolatosan; *Az adott szerződési keretek között a biztosított felperes szabadon választhatott két lehetőség között:*

– Az általános forgalmi adót is tartalmazó számlát nyújt be a biztosítónak a gépkocsi javítási költségeiről. Ez esetben a bruttó számlaösszeg térítését igényelhetette volna. Maga a számla tanúsította volna okirati bizonyító erővel, hogy a szolgáltatás általános forgalmi adó vonzatát az állammal szemben teljesítették, és az azzal egyező összegű költségrészt a biztosított a javítás szükségsszerű költségeként megfizette.

– A felperes választhatta azonban azt a megoldást is, hogy a sérült gépjárművet áfa-fizetési kötelezettséggel nem járó módon javítja vagy javíttatja meg, vagy a gépjárművet egyáltalán nem javíttatja. Az áfa-fizetéssel nem járó megoldás esetén a jogszabály, és az azzal összhangban álló Casco biztosítási szerződési feltétel alapján sem igényelhetette annak a költségnek a megtérítését, ami a gépjármű károsodásával kapcsolatban nem merült fel. (BH 2006.153)

A Kúria ezen ítélete szerint, tehát az adó- és számviteli normák nem befolyásolják a szerződési szabadság érvényesülését, mely levezetéssel szemben kritikussnak kell lennünk. Ennek oka, hogy az Áfa. tv. a felek megállapodásának nem enged teret. Így, ha egy jogügylet adófizetési kötelezettséget von maga után, attól nem lehet, főképpen nem a felek megállapodása alapján eltérni. Az adó- és számviteli szabályok, valamint a polgári jog szabályainak egymáshoz való viszonyát egyébként a 724/B/1994 AB határozat részletesen kifejti, mely szerint az adójogi szabályok érvényesülési körét a polgári jogi szabályok érdemben nem befolyásolják. Az ítéletben másodikként bemutatott megoldás adó- és számviteli jog irányából tekintve helytelen, ami azt jelenti, hogy az eszerinti eljárás adójogilag jogsértő, ebből következően felveti a szerződés ilyen irányú pontja semmisségének lehetőségét. Ugyanis a Ptk. 200. § (2) bekezdés értelmében *semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, kivéve ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz* és ilyen esetben a részes felek adójogi szankciókkal szembeüthetnek. Így számomra – az idézett bírósági ítéletnek dacára – az a megoldás tűnik a legcélszerűbbnek, hogy a felek az adó- és számviteli szabályoknak megfelelő számlázás feltételeiről előre, írásban állapodnak meg egymással.

3. A számla alternatívítása a bírósági gyakorlatban

A számla a kötelezett pénzzolgáltatás teljesítését elősegítő, azt lehetővé tevő jogosulti intézkedés. Ennek oka, hogy egyrészt tárgyiasult akaratnyilvánítás arra vonatkozóan, hogy a jogosult a kötelezett pénzzolgáltatására igényt tart, másrészt olyan információkat hordoz, amelyek a kötelezett teljesítéséhez szükségesek. A kötelezett pénzfizetéséhez szükséges előzetes intézkedést azonban nemcsak számla formájában teheti meg a jogosult. Így lényegében a számla a pótolható, helyettesíthető, esetleg más irattal kiváltható bizonylat. Emiatt a számlát alternatív bizonylatnak tekinthetjük. A Kúria a számla alternatív szerepét több esetben is rögzítette ítéleteiben. A számlával azonos joghatás kiváltására alkalmas bizonylatok körét teljes körűen megadni nem lehetséges, ezért mindösszesen a gyakorlatban előfordulók felsorolására vállalkozom az alábbi ítéletek alapján;

Az esetleges kellékhányos (adathiányos) számla a fizetési kötelezettség esedékességét nem érinti, annál is inkább, mert az alperesnek módjában lett volna nyilvántartása alapján is megállapítani, hogy a termék (szolgáltatás) átvétele megtörtént-e. (BH 1981.368.)

Az alperes azonban a rendelkezésére álló szállítólevél adataiból a tartozásnak pontos összegét megállapíthatta volna. ... az alperes ismerte a tartozásának pontos összegét, és így nem volt alapja annak, hogy a felperes beszédes megbízását teljes egészében kifogásolja. (BH 1986.68.)

A felek által megkötött szerződésből egyértelműen kitűnik a fizetési kötelezettség határideje, ami attól függetlenül beáll, hogy az áfáról szóló rendelkezések számla kiállítását írják elő. (BH 1992.122 vagy ehhez hasonló megállapítást tartalmazó BDT 2001.528 Csongrád Megyei Bírósági ítéletet)

A biztosítónak nemcsak csekket, hanem a díj esedékességéről szóló értesítést is küldenie kell, amely a díj számlázásával egyenértékű. Az értesítés ugyanis a számlát helyettesítő számviteli bizonylat. (Pfv. VIII. 21. 408/2010/4.)

A fizetési felszólítás (számlázás) elmaradását az ítélkezési gyakorlat szerint a perindítás pótolja. (EBH 2010.2128.)

A fizetési felszólítás, amelynek csak egyik formája, változata a számla kiállítása (Győri Ítéltábla BDT 2010.2262)

A bírósági gyakorlat szerint tehát a számla elmaradása automatikusan és megkerülhetetlenül nem vonja magával a jogosult késedelmét, illetőleg ha mégis késedelemben esett, megszüntetheti ezt számla adása nélkül is. Ennek lehetséges jelentősebb módozatai fent olvashatók. Tehát bármely a felek közötti szolgáltatás fontosabb adatait tartalmazó bizonylat (irat) alkalmas azon joghatások kiváltására, amelyre a számla alkalmas. Megjegyzem más bizonylati formák csak akkor bírhatnak jelentőséggel, ha a felek – mint ahogy a hivatkozott ítéletek szerinti jogvitákban látható – egymás közötti megállapodásukban nem rögzítették a számlázás feltételeit, hiszen a felek megállapodása –

eltérő jogszabályi rendelkezés hiányában – ez esetben is elsőbbséget élvez. Természetesen a diszpozitivitás biztosította lehetőségeket kihasználva a szerződésben, tételesen felsorolva megjelölhető az is, hogy a számla szerinti joghatást mely más bizonylattal, vagy irattal kívánják a felek kiváltani.

Nem mehetünk el ugyanakkor szó nélkül amellett, hogy az előbbiekben ismertetett, a számlát alternatív bizonylatnak tekintő és első ránézésre következetesnek tűnő bírósági gyakorlattal szemben számos ítélet eltérő állásponton áll és a számlát nem alternatív, hanem kizárólagos bizonylatnak tekintti, hiszen – véleményük szerint – a jogosulti késedelem beálltának elkerülésére kizárólag az adó- és számviteli rendelkezéseknek megfelelően kiállított és a kötelezett részére átadott számla alkalmas. Az alábbi ítéletek alapján ugyanis kijelenthető, hogy létezik olyan bírósági irányzat, amely szerint egyedül az adó- és számviteli jogilag kifogásmentes számla adása tekinthető olyan jogosulti intézkedésnek, amely a kötelezett pénzzolgáltatásához szükséges.

A számla megküldése, pontosabban annak a kötelezett részéről történő átvétele megszünteti a jogosult késedelmét, és esedékessé válik a kötelezett fizetési kötelezettsége, amennyiben a számla tartalmánál fogva megfelel a fizetéshez szükséges könyvelési bizonylattal szemben támasztott követelményeknek. (BH 1986.513)

A felperes nem tett eleget az 1992. évi LXXIV. tv. 43. §-ának (1) bekezdésében foglalt kötelezettségének. Számla kibocsátásának az elmulasztása a felperes részéről a Ptk. 302. §-ának b) pontja értelmében jogosulti késedelemnek minősül. (BH 2002.318)

Álláspontom szerint az utóbbi két kúriai ítéletben foglalt, számlával szemben támasztott követelmények polgári jogi szempontból nem kellően megalapozottak, mivel a számla jogosulti késedelem vonatkozásában – a felek közötti erre irányuló kikötésének hiányában – csak alternatív bizonylatként jelenhet meg. Az idézett ítéletekben foglaltak ebből következően túlzottan szűkítőek, és polgári jogszabállyal alá nem támasztott, polgári jogi szabályokhoz képest többlet követelményeknek való megfelelést várnak el a jogosulttól. Így ugyanis a teljesítéshez fűződő jogkövetkezmények hatályosulása érdekében elvárásnéként fogalmazódik meg adótörvényeknek megfelelő számla adása, amely lényegében – bírósági gyakorlat által – a jogosult terhére, közjogi elemek beemelését jelentené a polgári jogba. Megjegyzem, ez utóbbi két ítéletben szereplő álláspont tűnik a bírósági gyakorlat szempontjából kisebb jelentőségűnek.

4. A bírósági gyakorlat által számlának tekintet iratok köre

A számla a bírósági gyakorlatban kvázi gyűjtőfogalomnak tekinthető. A polgári bírósági gyakorlat számos, más jogszabály szerint önálló bizonylat típust tekint számlának. Ennek következtében egymástól eltérő formájú és alaki elemekkel rendelkező irat egyaránt számlának minősül és így a kötelezett részére történő át nem adása egyaránt jogosulti késedelmet előidéző intézkedés elmulasztása.

A teljesítő fél (kötelezett) azt minden esetben követelheti, hogy a teljesítésről, mint lényeges jogi tényről a Ptk. 284. § (1) bekezdése szerinti „nyugtát” állítson ki a jogosult, ennek elnevezése éppúgy lehet átvételi elismervény, mint bevételi pénztárbizonylat. (BDT 2001.528 Csongrád Megyei Bíróság I. Gf. 40 170/1990/3.)

De idézhető lenne még a témában a BH 1981.368., BH 1995.296., LB Pfv. IV. 21.314/2007/6. számú BH 2010.246., LB Pfv. VIII. 21.408/2010/4. ítéletek is. Ezeket összefoglalva kijelenthető, hogy ellenkező kikötés esetén, a számla elmaradása szerinti jogosulti késedelmet idézhet elő az átvételi elismervény (bevételi pénztárbizonylat), a készpénz átutalási megbízás (közismert nevén „sárga-csekk”), vagy a kellék/adathiányos „számla” bizonylat át nem adása.

Pénzszolgáltatás teljesítéséhez szükséges jogosulti intézkedések adattartalmával kapcsolatosan tehát nem fogalmazódik meg átfogó és egységes követelmény. A bírósági gyakorlat által nevesített alaki elemeket egybevetve azonban ahhoz, hogy egy bizonylat a kötelezett teljesítését elősegítő jogosulti intézkedésként elfogadható legyen szükséges, hogy az a jogügylet leglényegesebb adatait tartalmazza. Az adattartalom meghatározásánál azt kell szem előtt tartani, hogy a bizonylat azokat az információkat tartalmazza, amelyek a kötelezett pénzfizetéséhez szükségesek. Így lényeges, hogy a számlán feltüntetésre kerüljenek; a felek személyes adatai (olyan mértékben, hogy egyértelműen azonosíthatók legyenek pl.: elnevezés, lakóhely/székhely vagy ezek hiányában egyedi azonosító jelük pl.: adószám, cégjegyzékszám – vagy ezek kombinációja), továbbá a teljesített szolgáltatás megnevezése (mennyisége, minősége), a teljesítés időpontja, valamint a teljesített szolgáltatás ellenértéke (fizetendő pénzösszeg). Természetesen a felek ez esetben is megelőzhetik a későbbi vitákat azzal, ha eleve rögzítik a szerződésben a számlával, a számla adattartalmával szemben támasztott elvárásaikat, akár úgy is, hogy kiutalnak az Áfa. tv., vagy Sztv. vonatkozó rendelkezéseire.

5. A számlázás új Ptk. koncepciójában elfoglalt helye

Az új Polgári Törvénykönyv megalkotásáról szóló 1129/2010. (VI. 10.) Korm. határozatban egyértelműen kinyilatkoztatott kormányzati szándék egy új Polgári Törvénykönyv megalkotása volt, amely hatálybalépésének időpontja a közelmúltban módosult 2014. március 15. napjára. Az új Ptk. számos újdonságot tartalmaz, így többek között az eddigetől eltérő szabályozás vonatkozik majd a jogosulti késedelemre és ebből következően a számlázásra is.

Előjáróban annyit, hogy – Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozásának időpontjától, 2004. május 1. napjától – hatályos Ptk. 301/A. §-a gazdálkodó szervezetek egymás közötti viszonyára vonatkozóan azt a vélelmet állítja fel, hogy – egyéb törvényi felté-

telek fennállása esetén – a kamatfizetés esedékessége a jogosult számlájának, vagy fizetési felszólításának kézhezvételétől számított 30. napon áll be. Ez a szabály lényegében az Európai Parlament és Tanács 2000/35/EK irányelvének beemelését jelenti a késedelmi kamat gazdálkodó szervezetek egymás közötti jogviszonyára vonatkozó szabályokba.

Az új Ptk. – mely letölthető a ptk2013.hu-ról – 6:130. § [Pénztartozás teljesítésének ideje] szakasza a hivatkozott irányelv széles körű átvételét, és egyben új szempontokkal való kiegészítését tartalmazza. Eszerint, ha a felek – függetlenül attól, hogy gazdálkodó szervezetek vagy sem – a szerződésben nem állapították meg a pénztartozás teljesítésének idejét a kötelezettet a számla, illetőleg fizetési felszólítás kézhezvételétől számított 30 napon belül teljesítési kötelezettség terheli. A számla adása tehát expressis verbis pénzfizetést megelőző intézkedésnek számít. A korábbi szabályozáshoz képest tehát újdonságnak tekinthető, hogy általánosan, a részes felek személyétől függetlenül nevesítésre kerül a számlaadási kötelezettség. A számla – bár megmarad alternatív bizonylatnak, az átadásához fűződő joghatásokat – csak és kizárólag a fizetési felszólítás pótolhatja, vagy válthatja ki, emiatt egyetlen – jogszabálytervezet által nevesített – bizonylatra (iratra) szűkül az alternatív bizonylatainak köre. Ugyanakkor a felek megállapodásának elsőbbsége is kimondásra került a tervezetben.

Az új Ptk. 6:150. § [Közbenső szerződészegés] szakaszon belül tartalmaz a korábbiakban hivatkozott és jelenleg a számla elmaradása esetén alkalmazott Ptk. 302. § b) pontjához hasonló szabályozást, amely szerint, *a fél szerződészegést követ el, ha elmulasztja megtenni azokat az intézkedéseket, vagy nyilatkozatokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a másik fél szerződésből eredő kötelezettségeit megfelelően teljesíthesse.*

E szabályhely szerint tehát a számla elmaradása továbbra is szerződészegésnek minősül. Miután a számla kiállítására minden esetben a jogosult kötelezett, a hivatkozott szabályhely alapján továbbra is a jogosult szerződészegésének tekintjük majd a számla elmaradását, bár a jogszabály ezt egy tekintet alá veszi a kötelezett által elmulasztott nyilatkozatok és intézkedések körével. A szabályozási koncepció tehát a másik fél teljesítését akadályozó mulasztást továbbra is szerződészegésnek tekinti, de az már nem csak a jogosult, hanem valamennyi fél által elkövethető mulasztás lesz. A szerződészegés elnevezésből pedig – álláspontom szerint.

Az új Ptk. koncepciója „Késedelem” c. fejezetben belül megkülönböztet kötelezetti és jogosulti késedelmet, a számla (illetőleg nyilatkozatok, intézkedések) elmaradása azonban nem tekinthető késedelemnek, hiszen – a fentiekben már említett – közbenső szerződészegésnek minősülnek.

Juhász Tamás